

Ethische commissie CFP: schaamlapje ?

Arthur Vanempten (ex-hoofdredacteur)

In *Ethische Perspectieven* van september 2001 verscheen het rapport van de ethische commissie van het *Corporate Funding Programme* (CFP) met betrekking tot het optreden van Sogem-Umicore in Oost-Kongo. CFP is een samenwerkingsverband tussen ondernemingen en een aantal DerdewereldNGO's, waarbij de bedrijven fondsen samenbrengen voor projecten die de NGO's voorstellen. Binnen CFP is er een commissie die het ethisch handelen van de bedrijven moet onderzoeken. In dat kader moest die zich uitspreken over Sogem, een dochter van Umicore (een van de stichtende leden van CFP). De vraag luidde: heeft Sogem zich schuldig gemaakt aan de plundering van grondstoffen, waaronder coltan, in Oost-Kongo?

Het rapport van de ethische commissie kwam tot stand op basis van: het VN-rapport, tal van artikelen her en der in de internationale pers verschenen, een gesprek met dhr. Bruyland van *Trends* (die over deze problematiek gepubliceerd heeft en kan bogen op een zekere Afrikaanse ervaring) alsook met dhrn. Denis en Dielens (bestuurders van Sogem). In hun rapport maken de auteurs eerst een sterkte/zwakte-analyse van het VN-rapport, vervolgens geven ze de verdediging weer van Sogem, dan zetten ze enkele ethische principes op een rijtje en toetsen die aan de uitleg van Sogem, om te komen tot volgend besluit: "Het unanieme eindoordeel van de leden van onze ethische commissie is uiteindelijk relatief voordelig voor Sogem-Umicore. We geven hen het voordeel van de twijfel".

KANTTEKENINGEN

We gaan uit van volgende stelregel: het ethisch handelen van de bedrijven situeert zich in de eerste plaats in de wijze waarop ze hun kernopdracht - produceren van goederen en diensten - waarmaken. Heeft het rapport over Sogem dit getoetst?

De basis waarop het een oordeel velt, is te smal: beoordeling van een ander rapport, beweringen van de woordvoerders van de ondernemingen en her en der verschenen artikelen.

Als dit de manier is waarop de ethische commissie functioneert, dan voorspelt dit niet veel goeds voor het ethisch handelen van de bedrijven die deelnemen aan CFP.

Om het ethisch handelen van een onderneming te verifiëren, moet voorafgaandelijk vastliggen wat men wil natrekken, op basis waarvan en hoe. Ik zou hier een vergelijking willen maken met de Schone Kleren Campagne en de eisen die van daaruit aan de ondernemingen gesteld worden. Zij hebben betrekking op: het opstellen en naleven van een gedragscode, een intern management afgestemd op het uitvoeren van de code, en de controle erop door een onafhankelijk orgaan waarbij de NGO's en vakbonden van ter plekke betrokken zijn. Het antwoord op de drie gestelde vragen luidt dan als volgt. Op basis waarvan verifiëren? Een gedragscode. Wat verifiëren? Is het intern management van de onderneming afgestemd op het toepassen van de onderschreven code? Hoe verifiëren? Een onafhankelijk controleorgaan dat ter

plekke gaat kijken en contact zoekt met de betrokkenen.

DRIEVOUDIGE TOETSING

Kijken we even vanuit deze drie vragen naar het rapport van de commissie.

1. Op basis van wat verifiëren?

Het ethisch handelen verifiëren, veronderstelt voorafgaandelijk het bestaan van standaarden of normen, basisregels over wat aanvaardbaar is of niet. Op grond daarvan kan men nagaan of er van afgeweken wordt en hoe zwaar die afwijkingen wegen. De ethische commissie heeft ogenschijnlijk geen dergelijke minimumstandaarden of normen. De discussie in en rond het CFP woedt straks toch al een paar jaar, en nog heeft men op dit vlak geen regels vastgelegd. Als democratische NGO's en bedrijfsleiders beweren gezamenlijk hun zogezegde verantwoordelijkheid te willen opnemen, hoe kan dit dan zonder concrete basisregels af te spreken? Als het hen menens is, dan kan de inhoud van die standaarden niet minder zijn dan de gedragscodes vastgelegd in het kader van de Schone Kleren Campagne.

2. Wat verifiëren?

Het management van de onderneming. Dit veronderstelt dat de onderzoekers daar zicht op hebben. Welnu, dat ontbreekt, zo blijkt uit volgende vaststelling. Volgens de verdediging van de onderneming "zouden de activiteiten de kleine man ginds ten goede komen" (blz. 160). Even verder schrijven de auteurs: "Veel hangt af van de proportie waarin de inkomsten uit coltanproductie worden verdeeld tussen de onmiddellijke producenten, allerlei tussenpersonen en transporteurs, min of meer

corrupte belastinginners en de militairen. *We hebben deze informatie niet kunnen bekomen van Sogem.* Onze informanten blijken zelf niet veel zicht te hebben op wat er precies aan de directe producent wordt uitbetaald en hoeveel rentes de tussenpersonen opstrijken" (blz. 162). Als dat klopt, hoe dan oordelen of dit het voordeligst is voor de zwaksten?

Het argument 'als Sogem geen handel drijft, zullen anderen wel met de buit gaan lopen', klinkt zwak. Destijds spraken we van een hoerenargument. De dochter die tegen haar moeder zegt dat ze gaat hoereren, want als zij het niet doet, dan doen anderen het. Als dat een geldig argument is, ja dan moeten we ook onze actie i.v.m. de schone kleren maar stoppen. Want ook daar geldt dezelfde redenering. Als H&M of C&A hun werknemers niet zouden uitbuiten, dan doen andere ondernemingen het toch. Dus...

'Wat verifiëren' heeft ook betrekking op het totale beleid van de onderneming. In dit rapport spitst men de aandacht toe op Sogem en de coltanhandel. Er is geen onderzoek naar de draagwijdte van de sociale conflicten in Umicore rond de arbeidsomstandigheden, of naar haar zwaar milieudossier. Dit zal uiteraard niet behoord hebben tot de opdracht van de commissie. Maar, als een stichtend lid van CFP beoordeeld wordt op het ethisch handelen, moet dan niet het totaalbeeld in ogenschouw worden genomen?

3. Hoe verifiëren?

Het verifiëren veronderstelt een autonoom, aangepast controleorgaan. Dat bestaat, zo leert ons de Schone Kleren Campagne, uit onafhankelijke controleurs die ter plekke de toestand gaan natrekken, en daarvoor contact opnemen met de mensen die het handelen ondergaan evenals met de bewegingen en

organisaties die dicht bij deze mensen staan. Een oordeel vraagt veel meer dan de bespreking van een rapport en/of de lectuur van links en rechts verschenen artikelen en/of een gesprek met de woordvoerders van het betrokken bedrijf.

Vertrekkend van dit rapport en rekening houdend met de drie criteria: wat verifiëren, op basis waarvan en hoe, kan men niet besluiten dat de onderneming in kwestie al of niet ethisch handelde en kan men haar het voordeel van de twijfel niet gunnen. Waarom lagen de eisen zo laag?

Is de ethische commissie niet uitgerust voor een diepgaand onderzoek? De ervaring met de Schone Kleren Campagne leert dat zo'n

opdracht het werk is van een gespecialiseerde organisatie die daartoe de nodige middelen, kennis en ervaring heeft, en ter plaatse de nodige contacten kan leggen.

Misschien ligt in bovenstaande formulering de lat te hoog? Want, zo schrijven de auteurs: "Het is evident dat men de lat niet te hoog mag leggen voor het ontvangen van giften". Waarom in de Schone Kleren Campagne de lat wel hoog leggen en haar als er centen te rapen vallen minder hoog leggen?

Is die ethische commissie misschien maar een schild om zich achter te verschuilen of een schaamlapje om de kritiek op CFP te ontcrachten? Met dit rapport wordt de kritiek op CFP niet ontcracht, maar veeleer versterkt.